

RECTOR JOS. CREMERS

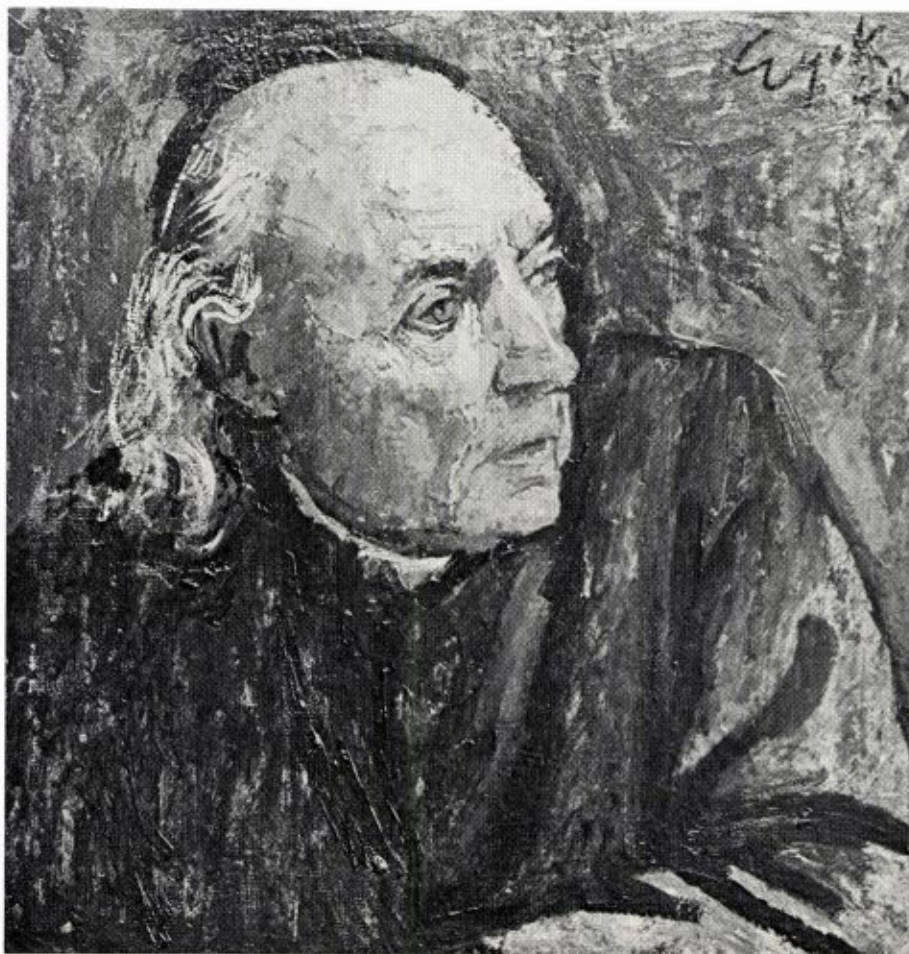
door GABRIEL BECKERS

De oprichter van het Natuurhistorisch Genootschap Pius Joseph Cremers, werd geboren 12 juni 1873. Hij was dus een tweeling en in de sterren stond geschreven: „Heeft meer dan één snaar op zijn viool. Het is een bewegelijk type met zwaaiende armen. Heeft een gebogen puntige neus en een doordringende blik. Is een uitstekend redenaar, met idealisme

en mensenliefde; en een man van wetenschap, met scherp intellect!“. Zo ver de sterren

Als kind woonde hij aanvankelijk in het toen nog onaanzienlijke Hoensbroek, maar zes jaar oud verhuisde hij met zijn ouders naar de hoeve Haagsittard, een alleenliggende boerderij 3 km buiten de Putpoort van het oude vestingstadje Sittard; de lagere school bezocht hij in Meerssen waar hij bij zijn heeroom verbleef die daar kapelaan was; het gymnasium doorliep hij bij de Jezuïeten in Sittard.

Ik voel mij gedrongen mijn onmacht te belijden

*Rector Cremers
in 1948 door
Charles Eyck.*

foto:
Jan van Eijk.

een enigszins kloppende beschrijving te geven van een zo sprankelende geest.

Ik ben er zeker van dat ik dit eervolle verzoek dank aan het feit dat mijn vader vaak aan zijn zijde stond bij de soms wonderlijke avonturen die de rector beleefde . . . en misschien wel zocht.

Ze leerden elkaar kennen in Sittard – als kinderen. Ze waren verwant d.w.z. een achterneef van Cremers' grootvader was getrouwd met een dubbele nicht van mijn grootmoeder. Nou ja . . . maar als vreemdeling in zo'n grote stad . . . nietwaar!

Ik vertel dit om mij te verontschuldigen, dat ik de gegevens die het voorspel vormen van zijn latere image bijna uitsluitend put uit eigen familie-herinneringen.

Hij stamde dus van een boerenhoeve en bracht daarvan een zekere fierheid mee; vijanden zouden spreken van eigenzinnigheid . . . een zekere spontaniteit; volgens vijanden lichtgeraaktheid. In 1892 ging hij naar het internaat Rolduc als leerling van het filosoficum, m.a.w. hij had besloten priester te worden. In 1899 werd hij in Roermond gewijd, en kreeg meteen zijn aanstelling als leraar in Rolduc, aanvankelijk in de Nederlandse taal.

Ik herinner mij dat de rector later in de twintiger jaren met de kerstdagen regelmatig bij ons te gast was en zijn pastorale uiterlijk is in mijn fantasie dan ook vast verbonden met de romantiek der kribbe. Ik weet nog dat mijn moeder in de dagen der grote ontdekkingen vreselijk naar een stofzuiger verlangde. Zij durfde dat op de gewone dagen van het jaar niet goed ter sprake te brengen, omdat mijn vader een ingeboren afkeer had van nieuwigheden vooral als ze kostbaar waren. Mijn moeder wachtte dan ook met dit gesprek tot de heilige dagen waarop de rector in huis was in de hoop dat hij het gesprek dan een gunstige wending zou geven; en de rector sprak toen over 'n – let op de vertaling – „Sjtöbzóeker” (cf. „bloodzóeker”). Voelt U de ironie van de oerlimburger aan het adres van de nederlands-sprekende society . . .

Na korte tijd werd de leeropdracht Nederlands veranderd in biologie; zijn schoolnaam „de kreeft” had

hij wellicht aan zijn schrijdende gang te danken.

Zulke benoemingen waren vaak niet gebaseerd op diploma's met bevoegdheden maar soms alleen op ambities en soms ook dat nog niet. Zelfstudie moest de bekwaamheid opleveren en dit vak kwam bij hem góéd aan. Naar mededelingen van leerlingen was hij als leraar zeer geliefd, niet alleen omdat zijn manier van lesgeven erg afweek van het gewone patroon maar ook omdat de lessen vaak opgeluisterd werden door levend materiaal zoals kikkers en vleermuizen, bij voorkeur families die gezelschappelijk niet zo erg gezocht zijn. Hij sprak gemakkelijk en boeiend en werd vaak gevraagd voor feestpreken e.d. en dat verwondert ons die hem later gekend hebben in het geheel niet. En op dit gebied is dus niet de reden te zoeken van zijn benoeming tot kapelaan in Breust-Eijsden in 1909.

De ondervraagde leerlingen wijzen op het feit dat hij niet zo bijzonder paste in de ordelijke regelmaat van een internaat, en ook dat verwondert ons niet zo erg, maar hij zegt zélf zijn overplaatsing gevraagd te hebben, misschien wel in verband met zijn gezondheidstoestand.

Hij was nu kapelaan in de geboorteplaats van Eugène Dubois, die 10 jaar daarvoor op Java de aapmens ontdekt had. Ik weet niet of zij hier reeds persoonlijk met elkaar kennismaakten, wél kwam de rector bij de familie Dubois thuis.

Wij kunnen ons voorstellen dat Cremers, als dat tenminste mogelijk geweest zou zijn, in dit zinkwitmilieu nog meer dan vroeger verlangde naar de onbezoedelde natuur. Hij was nog niet ingeclaimd in het gewone parochiewerk en had er misschien ook geen aanleg of ambitie voor.

En zo kwam hij als gast wel eens op Caberg. Op bereikbare afstand woonde daar zijn Rolducse studievriend Pierre Paulussen; hij leerde daar ook diens broer Henri kennen, de rechtsgeleerde, die een belangrijke rol in zijn leven zou gaan spelen.

In Breust zelf ontmoette hij rector Mulleners van het Ursulienenklooster, die op historisch gebied zijn sporen verdiend had. Hij heeft de rector vermoedelijk op het idee gebracht voorbereidingen te treffen

voor de oprichting van een genootschap voor natuurvrienden.

Ook had hij contact met dokter de Wever uit Nuth die bezig was met het aanleggen van zijn later vermaard geworden herbarium; deze amateur-botanicus toonde grote belangstelling voor het plan en zegde alle hulp toe.

De rector zelf had zijn activiteiten intussen ook uitgebreid tot de paleontologie waartoe het krijt in de omgeving alle aanleiding gaf; hij schreef regelmatig in de Limburger Koerier over de kennis der natuur.

Zo werd hij bevriend met Jac. van Term, de hoofdredacteur van deze krant, en hij was het die de rector administratief alle hulp verleende bij de voorbereidingen van zijn levenswerk; 27 nov. 1910 had te Sittard de oprichtingsvergadering plaats van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg. En reeds in 1912 kreeg het Genootschap van de stad Maastricht het voormalige klooster der Grauwe Zusters aan de Heksenhoek ter beschikking en Cremers kon er zijn vlinders en wantsen, zijn kikkers en reptielen, zijn vleermuizen en fossielen opbergen; hij kreeg een gedeelte van de vogelcollectie van zijn Rolducse vriend Nillissen en een fossielencollectie van Schols. Nog in 1913 werd dit alles uitgebreid met de befaamde zeeschildpad van Hoffman uit het late krijt van Maastricht.

En zo werd dus de grondslag gelegd voor de instelling die er op gericht was populaire belangstelling te kweken voor de natuur of zoals de statuten zeggen: „de beoefening der natuurlijke historie te bevorderen”.

Maar in datzelfde jaar 1913 werd hij benoemd tot rector in het Raath, verweg van zijn werk dat juist wortel ging schieten; een museumcommissie moest benoemd worden voor beheer en onderhoud.

Waarom moest Cremers weg?

Raath is een geïsoleerd gehucht op een hoogte naast een landweg die van Bingelrade voert naar Merkelbeek. Rond een open weiland stonden enkele kapitale boerderijen sinds eeuwen bewoond door een paar families, waaronder Cremers en Beckers, die door

talloze huwelijken tot een soort „wondernet” verweven waren.

Er stond een kapel, ze was nog in gebruik geweest door de vroegere rector Cremers, een broer van zijn bet-overgrootvader. Maar de rectoraatswoning moest nog gebouwd worden; en men kan zich nauwelijks voorstellen dat de zielenood van het Raath zo ten hemel riep dat Cremers dáárvoor zo inderhaast zijn werk moest verlaten. Maar hij vertelde wel eens over conflicten met zijn chef, de pastoor in Breust.

Cremers had hem wel eens onvriendelijke dingen toegewenst. De rector is daarover zelfs op het bisdom geroepen! Hij moest zijn excuses aanbieden en zei toen tegen de pastoor: „Ze hōbbe in Remunj gezag, tot Geer neet hoof te sjikke!”

Maar ik hoorde ook van spanningen in de dorpspolitiek, die zodanig waren dat de oud-burgemeester wel eens een steentje bijgedragen zou kunnen hebben tot zijn overplaatsing. Misschien was ook de overplaatsing bedoeld als retraite ter voorbereiding op zijn toekomstig werk... maar dat pakte dan toch wel heel anders uit.

De dichtstbijzijnde buurtchap was Jabeek; daar woonde sinds 1888 Jean Beckers, de oudste broer van mijn vader en vanuit Sittard jeugdvriend van de rector. Welnu deze Jean Beckers was lid van de Tweede Kamer der Staten Generaal. In datzelfde jaar 1913 werd nu in het district Sittard voor de nieuwe verkiezingen een „Katholieke Kiesvereniging” opgericht; „tegenwoordig moet alles katholiek zijn, dat is mode” schimpte de rector. Burgemeester Gijzels van Sittard werd lijsttrekker der KK en Beckers stelde zich op als dissident en werd dus concurrent van de KK.

Dat betekende dat er in de nu volgende strijd bijeenkomsten in herbergen werden georganiseerd waar gesproken en gedronken werd om sympathie voor Beckers te werven en daar was Cremers eerst recht in zijn element. De lijsttrekker der KK noemde hij een obscuur personage! Dat klinkt al helemaal echt. „Niet dat Jean Beckers zo’n voorbeeldig kamerlid was, o neen!” schrijft hij in het dagboek dat hij ons naliet, maar de sfeer van zulk een opwindende strijd

paste hem en zeker tussen de eentonige eenzaamheid van het Raath.

En hij kreeg in deze strijd een faam. Van nature had de rector een zekere verlegenheid, hij had moeite een barrière te doorbreken. Maar als dat dan eenmaal gebeurd was kwam er een vaak overgecompenseerde reactie zoals men dat tegenwoordig uitdrukt. Hij was dan vaak zeer geestig en ad rem en zijn relativiserende humor verzachtte vaak de scherpe kanten van zijn explosie.

Zo vertelde men mij over een verkiezingsvergadering in Sittard, waar de heer van Groenendaal sprak voor Beckers. Na afloop vroeg iemand van de tegenpartij met veel venijn: „Mijnheer de voorzitter, wie is hier nu eigenlijk de kandidaat? Is dat mijnheer van Groenendaal of de heer Beckers?”

En de rector interrompeerde: „De vlegel blaast zich op en weet niet eens wie de kandidaat is!”

Ik kreeg een brief ter inzage van de rector aan een van zijn broers, die lid was van de KK. Zelden zag ik zulk een lijst met psychiatrische diagnoses, die geen twijfel lieten bestaan over zijn gevoelens.

Maar bij het dankwoord voor zijn herdenking in 1951 zei diezelfde broer, dat hij de hoop koesterde dat het genootschap steeds het voorbeeld van de rector zou volgen.

In die brief schreef de rector ook iets over zich zelf: „een middenweg houd ik er niet op na en langs een middenweg laat ik niemand toe tot mij te komen”. Dat betekende in de praktijk dat straks velen voor de keuze zouden komen te staan tussen de katholieke kiesvereniging of het natuurhistorisch genootschap. En hij was niet de enige die geen middenweg kende. Als antagonist in deze strijd kreeg hij een ander gerenommeerd priester uit de streek; Lucas Röselaers, pastoor te Hoensbroek, 1911-1939. Hij was geboren in Brunssum en in 1884 priester gewijd. In 1904 was hij door Mgr. Drehmans uitgezonden naar Baexem om daar een situatie te regelen die het bisdom een doorn in het oog was, het had iets met „de goede zeden” te maken.

Toen Röselaers dit op niet mis te verstane wijze geregeld had werd hij naar Hoensbroek gezonden; ook

daar was een huis dat het bisdom zorgen baarde, „het huis op de trappen” . . . „het notarishuis”. Daar resideerde rond de eeuwwisseling Notaris Cremers, een vrijgezel. Hij was een neef van rectors vader, had een oom van de rector als klerk en een broer van de rector was nagenoeg zijn buur. En zijn kandidaat was een broer van Jean en Jos Beckers.

De notaris was ongehuwd en de beide gestrenge maar ongehuwde heren maakten nog al eens uitstapjes naar Brussel; enigszins uit de buurt, voor die tijd. De vroegere uitstapjes van de notaris in Hoensbroek zelf waren niet zonder gevolgen gebleven, tenminste hij alimenteerde. Het betrof een meisje dat inmiddels de 1000 weken had gehaald en haar charmes waren niet verborgen gebleven voor de kandidaat.

Intussen waren de financiële zorgen voor de notaris zeer groot geworden . . . en in 1904 pleegde hij zelfmoord. Hij testamenteerde op zijn kandidaat aan wie hij daarbij de zorgen toevertrouwde voor het bewuste meisje. Weliswaar was de erfenis negatief, maar de kandidaat leende geld bij zijn broer Jean, aanvaardde de boedel en het meisje en werd opvolger in het notariaat en in het celibaat. De hieruit voortvloeiende situatie was in de ogen van de Hoensbroekse clergé een scandalum.

Toen kwam Röselaers: als steunpilaar der kandidatuur Gijzels in Cremers dagboek „Schobbejak” genoemd. Een van de eerste barricades die hij opriep tegen de notaris en zijn familie was een Hoensbroekse afdeling van de KK. Maar de notaris bezocht de oprichtingsvergadering en werd tot voorzitter gekozen. Een van de broers van de rector was actief betrokken bij de plaatselijke politiek die daaruit voortkwam. En de rector uit het Raath zorgde dat de strijd ook een clericaal accent kreeg.

De Limburgse pers werd natuurlijk in de strijd betrokken; en de „Limburger Koerier” met van Term aan het hoofd koos officieel bisschoppelijk, d.w.z. vóór Röselaers; de partij Beckers zocht dus een eigen courant als tegenwicht.

Het was vooral de rector die met zijn vroegere journalistieke ervaring erop aandrong; „ik moet een krant hebben” schreef hij in zijn dagboek. De nieuwe

Sittardse Courant werd opgekocht en omgedoopt tot „Het Zuiden”. Hoofdredacteur werd de heer America, een uitgetreden Jezuïet die te Sittard in het huwelijk getreden was. Cremers werd redacteur samen met de heer Bemelmans, leider van de vereniging „voor Eer en Deugd”.

Als tegenzet richtte Dr. Verhagen, leider van de drankbestrijdingsclub „De blauwe Knoop”, in Kerkrade weer een krant op die Röselaers steunde.

Het bisdom beleefde moeilijke dagen, maar Cremers' wens was vervuld. Hij was journalist, zij het slecht bezoldigd.

En Jean Beckers kwam in de Kamer...

En de pastoor werd vriend met de notaris... vanwege de restauratie van het kasteel Hoensbroek; de combinatie heette: „Ave Rex Christus”; boze tongen spraken van de averechtsche Christus... en nog bozere tongen fluisterden dat de pastoor nu zelfs de notariële romance clericaal begeleidde. Misschien moesten de rector en mijn vader Röselaers wel dankbaar zijn voor deze verlevendiging van hun familiebanden. Maar dat is toch niet helemaal uit de verf gekomen.

Toen daarna de ex-Jezuïet ook nog zijn vrouw verliet moest men „het Zuiden” wel opheffen. De rector stond op straat, samen met de directeur van de vereniging „voor Eer en Deugd”; maar de rector werd het kind van de rekening. Zijn financiële positie was de laatste jaren minder goed geworden, niet alleen hinderde hem dat emotioneel maar hij was daardoor ook voor zijn levensonderhoud uitsluitend aangewezen op de beloning voor ambtsvervulling, en in het Raath zat niet veel perspectief. Daarbij kwam dat het bisdom allerm minst tevreden was over zijn openbare optreden. Er kwamen vele klachten binnen van mensen die zich gekrenkt voelden. Hij werd door het bisdom vaker berispt o.a. toen hij door zijn vroegere vriend van Term gedagvaard werd wegens openbare belediging. Het liep met een politie-verhoor af, maar hij kreeg bevel zijn publicaties te staken; „gemuilkorfd” noemde hij dat.

De zorg voor het museum was nog altijd toevertrouwd aan een commissie, en zijn trouwe vrienden

drongen nu aan op een benoeming als gesalarieerd conservator van het museum dat hij had gesticht. Dat was de enig mogelijke oplossing voor alle moeilijkheden. Mr. Henri Paulissen was intussen wethouder van Maastricht en hij beijverde zich daarvoor; maar hij vond de Maastrichtse pers met van Term aan het hoofd als tegenstander.

En dat was niet de enige vijand. Ook de geestelijkheid der stad werkte hem tegen en 8 januari 1917 werd de historicus Goossens – ook een priester uit Rolduc – benoemd tot Stadsarchivaris, maar tevens als conservator voor het Natuurhistorisch Museum. Deze ontzuivering is zeer hard aangekomen.

Het zat de rector zo hoog dat hij een dagboek schreef: „met inkt, met bloed en met gal; en ook met tranen!” na dit churchilliaans motto begint hij: „Hoe of ik er toe kom een dagboek aan te leggen. Wel, omdat de wereld me meer en meer een groot gekkenhuis lijkt; en ik 't wel aardig vind de streken welke in dat krankzinnigengesticht werden uitgehaald voor het nageslacht te bewaren. Als dat nageslacht dan later in zijn tijd rondom zich rare dingen ziet gebeuren, kan 't zich troosten met de gedachte dat ook de voorzaten niet zelden met dwaasheden te kampen hadden”...

Maar soms was er geen spot meer in zijn zelfbeklag, dan was er de stem van de acteur in het lege theater, rechtstreeks gericht op het nageslacht. Dan zwierven er spoken rond de pastorie... schimmen van thuis wierpen sombere schaduwen op zijn leven.

In 1898 was zijn moeder op Haagsittard gestorven, het jaar voor hij priester werd. Een van zijn zusters trad in bij de Carmelitessen; „de heilige gek” noemde hij haar. Zijn vader nam een tante in huis om het grote gezin met 9 kinderen te besturen maar haar geloofsijver en rechtzinnigheid deed de jonge priester het ouderlijk huis ontwijken.

Een oud joods gezegde leert dat elke zaak drie kanten heeft: de mijne, de jouwe en de waarheid; en boze tongen zeiden dat hij het ouderlijk huis vermeid vanwege moeilijkheden met de wijnrekeningen. Vroeger had hij de gewoonte die zonder meer naar huis te laten sturen, maar sinds de verslechtering der

financiële omstandigheden zorgde de tante voor correctie van de adressering; en dat heeft zeer zeker moeilijkheden veroorzaakt.

Maar er waren erger dingen!

Een jongere zuster, die nog thuis was, stierf in 1916 een zeer tragische dood en de rector weet dit aan conflictsituaties tussen het huwbare meisje en de preutsheid der tante. In ieder geval sneed de schok van deze gebeurtenis de eerste groeven in het ronde en blozende gelaat van de overmoedige rector.

In het zelfde jaar was er feest op het Raath; de rector zegende het huwelijk in van zijn broer met een meisje Cremers uit zijn parochie. Voor genealogische fijnproevers tussen haakjes: het was de kleindochter van die dubbele nicht van mijn grootmoeder, die getrouwd was met de achterneef van Cremers grootvader, „een nieuwe lus in 't wondernet” . . .

Het jonge stel trok in op Haagsittard; daar waren toen alleen nog de vader van 73 jaar, de pleegtante en een zuster van 40 jaar. Maar al snel rezen er weer moeilijkheden en de vader vertrok met zijn dochter naar een zoon in Hoensbroek en de tante bleef bij het getrouwde stel in Sittard. Kort daarna moest de dochter verpleegd worden en ze stierf enkele jaren later.

Ik meende deze dingen niet te mogen verzwijgen om te voorkomen dat de overgeleverde anekdotes een verkeerd beeld van de rector op zouden roepen. Zijn grappen kwamen niet voort uit vrolijkheid; neen, het was de humor die de werkelijkheid ontvlucht. Het depressieve zelfbeklag en de explosieve verwijten aan anderen zouden wellicht ook de nagedachtenis van die anderen vertekenen.

In werkelijkheid maakte zijn geest die zich veelal bewoog door de grensgebieden van het gewone hem vaak sympathiek juist bij degenen die hij ogenschijnlijk het ergst beledigde. En daarin zat iets bijzonders . . . iets dat fascineerde.

„Lieve lezer, Cremers was van nature een zeer tevreden mens. Toen hij in 1899 zijn bisschop op diens vraag: „Promittis mihi obedientiam”, uit heel zijn hart zwoer: „Promitto”, kon Cremers niet denken dat er in Gods kerk toestanden mogelijk waren zoals

hij die in de loop der jaren heeft moeten constateren.” En elders in zijn dagboek: „De heer Goossens ont- nam de vruchten aan mij, die den boom geplant heeft. Hij kleepte zich met het kleed dat mij moest dekken. Hij voedde zich met het voedsel dat mij behoorde.”

Hij was ervan overtuigd dat ook het bisdom zelf had tegengewerkt en zegt: „onze tegenwoordige bis- schop zit me een beetje scheef”, of erger nog: „welke demonische haat mag m'n bisschop ten opzichte van mij bezielen”. En misschien met enige overdrijving voor die dagen: „de bende geestelijke schavuiten die Zuid-Limburg onveilig maakt is rusteloos doende tegen me te ageren; en 't verwondert me niets dat Limburg zich meer en meer van de kerk afkeert; ik ben de wanhoop nabij; alle lust in serieuze studie is mij ontnomen”.

De rector dreigde met aftreden als voorzitter van het Genootschap. Door zijn vrienden werd er ge- dreigd de collecties van Maastricht naar Valkenburg over te brengen. Allereerst is er reactie ontstaan, niet het minst bij de protestantse vertegenwoordi- gers der wetenschap in Maastricht, waarvan er ver- schillende in het genootschapsbestuur zitting hadden. Eindelijk in mei 1917 kreeg de rector het verzoek van Burgemeester van Oppen om met B en W van Maastricht te komen praten; en nog in hetzelfde jaar op 11 juni kreeg hij zijn aanstelling en werden de collecties aan de zorgen van de stad toever- trouwd.

Er waren weer vlinders en kikkers, er bloeide weer kruid op de akkers, er waren weer keien en zijn wereld was weer opengegaan.

Onmiddellijk daarna liet het bisdom in de persoon van Mgr. Schrijnen rector Cremers geheel los uit het pastoraat!

De lange weg naar de hoofdstad, soms langs afgron- den, soms door eenzaamheid, is een atelier geworden voor de vormende natuur. Zijn ronde en enigszins bravoureuze gezicht uit het Rolduc van 1900 is ge- worden tot een scherpgetekend artiestenprofiel met trefzekere maar speelse blik. Wij zijn hem gevolgd op die weg om degenen die zich later wel eens over

hem verbaasden te laten zien hoe het allemaal groeide – uit de horoscoop. Hij at en dronk graag lekker en was dus meestal, ondanks zijn stadssalaris, kort bij kas, maar hoewel hij zijn horoscoop niet kende nam hij uit idealisme en mensenliefde na de oorlog van 1914-1918 een Oostenrijks meisje en nog een oomzegger jarenlang in huis; het is aan hem dat ik veel van deze gegevens dank.

Gelukkig had de rector een wonderdoenster als huisvrouw, die hem met culinaire deskundigheid, maar ook met moederlijke zorg omringde, hoewel dit laatste hem vaak tot verzet dreef . . . op de dagen dat hij zich volwassen voelde.

Zo is hij geworden als wij hem kenden. Met zijn wapperende haardos, zijn joviale glimlach en zijn hartstocht voor Genootschap en Museum; trouw aan zijn vrienden, bitter voor zijn vijanden.

Eenmaal ingeburgerd in het toch altijd enigszins zelfbewuste Maastricht, begroette hij het stadsbestuur in zijn beestentempel aan de Heksenhoek met ontwapenende ironie als vogels van diverse pluimage, met de roodborstjes vreedzaam naast de kanariepietjes en de goudmerels.

Aanvankelijk woonde hij op Hertogsingel 10 en later op de Looiersgracht, vlak bij het Museum.

Zijn innemend karakter, zijn rustige gesprekstrant, zijn hoffelijke gastvrijheid, zijn wetenschappelijke betrouwbaarheid waren de basis voor een uitgebreide vriendenkring; het album amicorum bij gelegenheid van zijn 70ste verjaardag toont een keur van hartelijke brieven van zijn hooggeleerde vrienden aan de diverse Nederlandse universiteiten. Zijn vertrouwen-inboezemende persoonlijkheid kostte het nauwelijks enige moeite om dichterbij huis de natuurhistorische verzamelaars te overtuigen van de buitenkans die het museum bood om hun collecties voor het nageslacht te bewaren en zo stroomde de ene verzameling na de andere het museum binnen: de bryozoen-collectie Pergens, het herbarium de Wever, de mossen van Franquinet, de kevers van Rüschkamp, de galwespen van Dettmer, de vlinders van Franssen, om maar enkele te noemen.

Zijn creatie: het Natuurhistorisch Maandblad, vanaf

1911, maakt gewag van alle belangrijke aanwinsten; diverse museumcollecties waren onderwerp van dissertaties (Bernsen, Schroeder, Kunst, van de Geyn).

Vlak voor de tweede wereldoorlog trok hij zich terug in het dorpje Canne even over de Belgische grens. Een nadeel was het dat het voor zijn Maastrichtse vrienden steeds moeilijker werd hem te bezoeken, een voordeel dat de soepeler distributie in België en de agrarische voortbrengselen van de grote tuin hem het leven aangenamer maakten dan in Holland het geval zou zijn geweest.

Maar in 1946 was weer een onenigheid met zijn huisbazon, de freule Poswick van het „Chateau Neercanne”, zo hoog opgelaaid dat hij vertrok. Nu naar Niethuijsen bij Wijnandsrade dat weer een andere kennis ter beschikking stelde, en door hem speciaal uitgezocht omdat Mr. Maurissen er rondom de eeuwwisseling zulke interessante vlinders verzamelde.

In Niethuijsen is zijn gezondheid geleidelijk achteruitgegaan; ik heb hem daar vaker bezocht en het enigszins trieste kasteeltje werd langzaam een mausoleum. Vanuit het Elisabeth Tehuis in Maastricht verhuisde hij eind december 1951 naar zijn blijvende rustplaats aan de Tongerseweg, nummer 593, sector N. onder een zwerfkei; en uit zijn gebeente verrijst weer gras, en vlinders vliegen er van bloem naar bloem. Zo heeft hij dat gewild.

In andere publicaties (mevr. Minis, Dr. Kruytzer) kan men een beeld vormen van Cremers' wetenschappelijke en organisatorische werk; ik zocht de andere snaar uit zijn horoscoop. Ik wilde hem laten voortleven zoals hij dat in zijn dagboek heeft gewild zoals wij hem als mens hebben gekend.

„Te vaak ziet men dat men van personen waarmee men in contact is geweest na ettelijke jaren weinig meer weet!” schrijft hij, en voor wat hem zelf betreft zou dat een onherstelbaar verlies betekenen, want hij behoorde tot een uitstervend ras.

De Maastrichtenaar Jo Nijpels zei eens: „de Limburgse bodem heeft vele wezens voortgebracht maar de allerzeldzaamste is Cremers. Houdt hem in ere, het is zeer de vraag of de 20e eeuw er nog zo een zal zien!”